

Høringsnotat PU 2023

Vi viser til Landbruksdirektoratet sitt skriv: «*Høring – forslag til endring av forskrift om satser i prisutjevningsordningen for melk og satser for produksjonsfløte og tilvirkningsverdi på smør*» med referanse 23/34596—1, med høringsfrist 19. mai 2023.

Q-Meieriene har følgende kommentarer og innspill til forslaget:

Generelt

I melkesektoren er det flere ordninger som henger tett sammen, og gjensidig påvirker hverandre. Vi vil benytte anledningen til å fremheve viktigheten av at PU-ordningen og de andre ordningene som regulerer meierimarkedet, blir sett under ett. Endring av satser og tilpasninger i ordningen må følge en rød tråd, være langsiktige og på den måten bidra til forutsigbarhet for aktørene. Q-Meieriene mener det er på høy tid at det gjennomføres en helhetlig utredning av meierisektoren, med hele verdikjeden fra bonde til butikk. For å få dette til må det brukes tid og ressurser på å utarbeide et omforent mandat, og eksterne kompetansemiljø må få tilstrekkelig tid til innsamling og analyse av fakta, og svare utfyllende på mandatet. Dette er eneste måten å få på plass en robust og god ordning som gir forutsigbare rammevilkår for bransjen som helhet.

Satser i PU ordningen for melk - prisdifferensiering

Det er nærmest opplest og vedtatt at solgt melkevolum i Norge i liten grad påvirkes av pris, men det det foreligger ingen oppdatert informasjon rundt konsekvensene økte priser har for solgt volum melk eller andre meierivarer. Som en del av en helhetlig evaluering av PU ordningen bør det gjennomføres nye undersøkelser rundt priselastisitetene for meieriproduktene i ordningen, slik at avgifter og tilskudd kan balanseres i forhold til ny innsikt om priselastisitet.

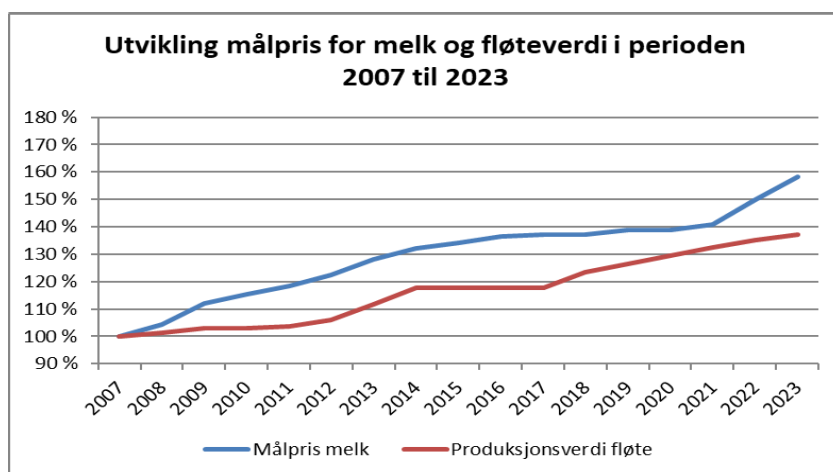
Høringsforslaget legger opp til en økning av avgiften på 0,04 kr per liter for ikke smaksatt melk i prisgruppe 2 og økt tilskudd på 0,02 kr per liter i prisgruppe 3 og redusert tilskudd 0,04 kr per liter for prisgruppe 4. Det er relativt små justeringer, men økning i avgiften på drikkemelk på 0,04 kr per liter setter et ytterligere og unødvendig press på en kategori som stadig mister volum. Selv om osteforbruket sank noe når markedet normaliserte seg etter pandemien, viser forbruket i første kvartal 2023 igjen en økning i forbruket. Det blir også pekt på utfordringen med økt import av ost, men dette er i all hovedsak Feta ost, Mozzarella, hvitmugg og andre spesialoster som ikke er i direkte konkurranse med norske hverdagsoster. Det skulle med andre ord ikke være behov for å øke tilskuddet i prisgruppe 3 med 0,02 kr per liter og dermed kan en også unngå økte avgifter på drikkemelk.

Innfrakt

Kostnadsindeksen til Statistisk Sentralbyrå viser en økning i kostnadene for tankbiltransport på 15,6 %, mens Tine sine kostnader er oppgitt til å ha økt med 11,9 % i samme periode. I tråd med tidligere praksis foreslås det å justere tilskuddet til innfrakt med den satsen som gir lavest tilskudd av SSB sin indeks og Tines beregnede kostnader, og dermed er forslaget til justering av satsene forutsigbart.

Produksjonsfløteverdi

Produksjonsfløteverdien er foreslått økt med 0,30 kr per liter til 23,30 kr, tilsvarende 1,3%. Dette er nok en gang alt for lav i forhold til utvikling av målpris på melk som bondeorganisasjonene har krevd økt med 0,33 kr per liter (5,6 %) fra 5,91 til 6,24 kr per liter. Det er viktig at fløteverdien ikke reduseres i forhold til verdien på melk om det skal kunne etableres reell konkurranse på like vilkår innenfor fettholdige meieriprodukter, og fløteverdien bør minst heves med samme prosentsats som målprisen, og settes til 24,30 kr per liter. For å dekke gapet som gradvis har oppstått fra 2007, skulle fløteverdien nå vært 26,90 kr per liter.

Kapitalgodtgjørelse

Kapitalgodtgjørelsen er foreslått økt med 0,09 kr fra 0,77 kr til 0,86 kr per liter, som følge av gjennomsnittlig utbetaling av overskudd fra Tine til produsent siste tre år, pluss 0,05 kr som insentiv for å ha egne melkebønder, og dette er helt i tråd med tidligere praksis. Insentivet for å ha egne melkeleverandører har vist seg å være alt for svakt og det har ikke ført til nyrekruttering av selskap som henter inn melk fra egne bønder. For å skape muligheter for reell konkurranse også på innsamlingsleddet bør kapitalgodtgjørelsen fortsette i henhold til dagens praksis, men insitamentet for å ha egne bønder bør økes til minimum 0,30 kr per liter. I innspillet til utredningen om konkurransefremmende tiltak har også Rørosmeieriet påpekt *at tilskuddet er for svakt til at selskapet ser det som forsvarlig å knytte til seg egne melkeprodusenter*. Også Landbruksdirektoratet understreker at det er betydelige etableringshindre som følge av investeringer i melketanker, logistikksystem, veiledningstjeneste og systemer for kvalitetssikring. Direktoratet har ikke gjort en beregning av hvilket nivå tilskuddet må ligge på, men *antar det vil kreve mer enn 30 øre per liter*. (47/2022, side 155).

Øvrige konkurransefremmende tiltak

Det er en stadig mer presset situasjon for hele meierisektoren, både for bonde og meieriselskaper. Blant annet har Landbruksdirektoratets rapport 47/2022 slått tydelig fast at konkurransen både er svak og skjør. Det er derfor viktig at det fortsatt jobbes for å legge til rette for konkurranse på like vilkår, og at det støttes opp om nytenkning og innovasjon som kan fremme forbruket av norsk melk. Konkurranse er helt nødvendig for å opprettholde eller aller helst øke produksjonsgrunnlaget for bonden – noe det er bred enighet om. I høringsvaret til rapport 47/2022 skriver Konkurransetilsynet at *det fortsatt er behov for å styrke konkurransen i meierisektoren, og at de konkurransefremmende tiltakene derfor bør videreføres.*

For at meieriselskapene skal kunne konkurrere på like vilkår må det først og fremst sikres at alle aktørene får samme tilgangspris på melken og at det kompenseres for permanente og strukturelle ulemper som følger av historisk utvikling. Distribusjonstilskuddet, som i praksis er et tilskudd for å utjevne fraktulempene til mellomtransport fra meieri til distribusjon, bør behandles på samme måte som innfrakttilskuddet, og justeres med relevante indekser så det ikke gradvis trappes ned. I dag er tilskuddet 0,50 kr per liter, men dette bør økes til 0,80 kr per liter.

Også det generelle tilskuddet har fått sin verdi devaluert etter hvert som tiden har gått uten at dette er justert med kostnadsutviklingen. Tilskuddet har i lang tid vært 0,27 kr per liter, men må økes til 0,40 kr per liter for å ha samme verdi som ved innføring av tilskuddet, og indeksreguleres fremover.

Det er aktører som har tatt til orde for å løfte fraktordningene ut fra PU ordningen og inn i jordbruksforhandlingene og på den måten løse utfordringene med underfinansiering av PU. Dersom fraktordningene skal finansieres over statsbudsjettet og være en del av årlige jordbruksforhandlinger, er vi redd for at dette vil medføre vesentlig mindre forutsigbarhet for aktørene, en forutsigbarhet som er avgjørende for å kunne investere i produksjonsutstyr, innovasjon og merkevarebygging for å konkurrere om forbrukerne. Denne type endringer kan ikke gjøres uten at konsekvensene utredes skikkelig, og dette bygger igjen opp under behovet for en grundig og helhetlig evaluering av hele settet av ordninger som regulerer meierisektoren.

PU ordningen skal blant annet sikre at bonden får samme pris for melken uavhengig av hvor stor melkeproduksjonen er, hvor den finner sted og hvilke produkter den benyttes til. Dette oppfylles i dag, men det er større usikkerhet om meieriselskapene har lik tilgangspris på melken. At melkebondene eier Tine gjennom samvirkeorganiseringen gjør at melkeprisen er en internpris for Tine, mens den er en reell råvarepris for de øvrige aktørene. Samtidig er Tine den eneste som er til stede med produkter i alle kategorier, mens konkurrentene har konsentrert seg om å tilby produkter i en eller to kategorier. Dette gjør at både prisen på melken og hvilke ferdigvarer denne skal benyttes til, vil ha stor betydning for lønnsomheten til den enkelte aktør. Når avgifter og tilskudd for produktgruppene og biproduktgruppene ikke er basert på en pris-minus beregning, men i større grad på skjønn, kan dette gi uheldige utslag. Det er i dag ingen etterkontroll av marginer som sikrer at de enkelte produktene bærer sine egne kostnader, og gjør det mulig for aktører å konkurrere på deler av meierimarkedet uten å favne om alle varegrupper.

Q-Meieriene har i flere høringer tatt til orde for å etablere ordninger som fremmer innovasjon og gjennom dette økt etterspørsel etter norsk melk. Det er ingen støtteordninger som hjelper aktørene til å ta ned risiko ved innovasjon og utvikling av nye produkter, og dette bremser trolig både innovasjonsviljen og evnen. Q-Meieriene tar derfor igjen til orde for at det etableres ett innovasjonsfond som alle aktører kan søke midler fra for å øke produksjonsgrunnlaget for den norske bonden.

I media er det stadig større oppmerksomhet rundt de negative virkningene landbruk har på klima, og selv om dette først og fremst knytter seg til at vi må spise mindre kjøtt, så slipper verken landbruksplast, store dieseltraktorer eller melkeproduksjon unna. For å oppmuntre aktørene i landbruket og meierisektoren til å ta bærekraftige valg når de står ovenfor alternative løsninger, kan det være behov for støtteordninger som gjør det lettere å ta riktige valg for klima og fremtiden.

Oppsummert holder vi fast på at meieribransjen trenger en helhetlig evaluering og gjennomgang av PU-ordningen og øvrige ordninger som griper inn i hverandre, med et mål om å skape en ordning som kan gi en robust finansiell ordning for fremtiden, som sikrer konkurranse på like vilkår til det beste for norske melkebønder og for forbrukere.

Og helt til slutt – dersom jordbruksforhandlingene ender med justering av målpris som igjen påvirker satsene i PU ordningen, forutsetter vi at dette blir drøftet med aktørene før endelig vedtak fattes.

Vennlig hilsen

Q-Meieriene AS